

*Рудковська О.М.,
здобувач вищої освіти першого освітнього ступеня спеціальності 101 «Екологія»
Науковий керівник: Бєдункова О.О., д.б.н., професор, професор кафедри екології,
технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства
Національний університет водного господарства та природокористування
rudkovska_az21@nuwm.edu.ua*

СТАН ВИВЧЕНОСТІ ПИТАННЯ ЕВТРОФІКАЦІЇ ОЗЕР ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Озерні водойми на території північно-західної частини Українського Полісся належать до числа важливих компонентів природного комплексу. Займаючи важливе місце в регіональному природному комплексі, озера регулюють поверхневий та підземний стік, відчутно впливають на мікрокліматичні умови і диференціацію ґрунтових відмінностей. Одночасно вони є складними нагромаджуваними системами, в яких багаторазово повторюються і в той же час отримують суто індивідуальні риси геоморфологічні, гідрологічні, гідрохімічні і біологічні взаємозв'язки. У зв'язку з цим їх вивчення має неабияке теоретичне і практичне значення. Метою наших досліджень був аналіз вивченості питання евтрофікації озер північно-західної частини Українського Полісся на основі існуючих наукових робіт, визначення основних напрямків досліджень та виявлення недосліджених аспектів. Згадки про озера нашого краю вперше з'являються ще в Геродота (V ст. до н.е.), пізніше – в літописних джерелах Київської Русі. Детальні ж дослідження водойм розпочали польські вчені в другій половині XVII ст., коли проектувався та споруджувався Дніпро-Бузький канал. Систематичне вивчення Поліської низовини почалося в кінці XIX ст. західною експедицією під керівництвом І.І. Жилінського. У XX ст. вивчення озер доповнили вчені НДІ України, які тривають і по сьогодні. Найбільш вивченою є група Шацьких озер. Так, наприклад для 11 озер Турійського району Волинської області Шевчуком М.Й. та Сергушко О.Г. (2016 р.) було відстежено зміни їх екологічного стану впродовж 80 років під впливом антропогенної евтрофікації. Янко Н.В., Станкевич В.В. та Коваль Н.М. (2014 р.) приводять дані ретроспективного аналізу (1985-2010 рр.) результатів дослідження якості води оз. Світязь Шацького національного природного парку за найбільш інформативними показниками ступеня евтрофії водойми: фосфору загального, біохімічного споживання кисню, завислих речовин. Фесюк В., Полянський С. та Копитюк Т. (2022 р.) аналізують чинники, що впливають на евтрофікацію Турійського озера засобом геоекологічного моніторингу з використанням ДЗЗ. Назарук К. М., Хамар І. С. (2022 р.) досліджують структуру зоопланктону озера Пісочне Шацького національного природного парку з відстеженням процесів поступової евтрофікації під впливом антропогенних факторів, що зазнає озеро та відмічають зникнення індикаторних видів оліготрофних водойм і посилення розвитку видів-індикаторів евтрофікації. Рябцева Г.П., Цветова О.В., Тураєва О.В. та Хомик Н.В. (2009 р.) проводять моніторинг біогенних компонентів води озер Шацького національного природного парку та з'ясовують їх визначальний вплив на прояв евтрофікаційних процесів. Лойчик А.І. та Чижевська Л.Т. (2020 р.) розглядаючи екологічний стан озера Біле Володимирецького району Рівненської області наголошують про загрозу рекреаційної діяльності на посилення евтрофікаційних процесів. Решта доступних нам наукових робіт, які вивчають сучасний стан оз. Біле також присвячені аналізу його рекреаційного значення: Гопчак І.В., Яковичина М.С. (2019 р.), Шукель І.В. (2011 р.); або ж вивчають окремі угруповання чи природні комплекси території заплави озера: Гроховська, Ю. Р., Володимирець В. О., Кононцев С. В. (2013 р.), Волкова О., Беляєв В., Карапіш В. (2010 р.). Цікавими виявляються роботи Клименко, О.М., Петрук А.М. (2011 р.) та Петрук А.М. (2013 р.), які висвітлюють результати загального екологічного стану води озера, які дозволяють порівнювати сучасний екологічний статус об'єкта з його минулим станом. Однак, у літературі майже не зустрічається висвітлення результатів щодо безпосереднього вивчення вмісту біогенних речовин у воді озера та відстеження проявів евтрофікації у цьому унікальному природному водному об'єкті. Аналіз наявних наукових робіт показав, що більшість авторів зосереджуються на ретроспективному аналізі змін екологічного стану водойм, зокрема, впливу антропогенних факторів на їх евтрофікацію. Значна увага приділяється вивченню гідрохімічних показників (наприклад, загальний вміст фосфору, біохімічне споживання кисню) та моніторингу біогенних компонентів у воді. Іншим значним напрямком є вивчення впливу рекреаційної діяльності на стан водойм. Проте, менше уваги приділено питанням безпосереднього вивчення вмісту біогенних речовин у воді озер, зокрема їх динаміки протягом року та впливу на різні компоненти водних екосистем. В літературі також практично відсутні дослідження, які б систематично аналізували комплексний вплив різних факторів (гідрологічних, кліматичних, антропогенних) на екосистеми озер.

Таким чином, хоча багато аспектів евтрофікації озер північно-західної частини Українського Полісся були детально вивчені, залишається потреба в подальшому дослідженні динаміки біогенних речовин, а також комплексному підході до оцінки стану цих водойм, що дозволить ефективніше впроваджувати заходи для їх збереження.